

LAKIALOITE 129/2004 vp

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan, että vaikeavammaisen henkilön avustajapalvelu siirretään kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin niissä tilanteissa, joissa avun tarve on runsas, säännöllinen, toistuva tai jatkuvaluonteinen. Avun tar-

peen ollessa tilapäinen ja satunnainen henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen säilyy harkinnanvaraisena.

PERUSTELUT

Henkilökohtainen avustajapalvelu mahdollistaa vaikeavammaisen itsenäisen elämän. Tukimuoto on vaikeavammaisen henkilön kannalta välttämätön, mutta sen toimivuudessa on useita ongelmia. Palvelun saatavuus vaihtelee kunnittain, avustajat ovat usein kouluttamattomia ja vammaisella henkilöllä voi olla vaikeuksia toimia työnantajana ja selvittää työoikeudellisia ongelmia. Ne, jotka eivät kykene tai halua hoitaa työnantajan velvollisuuksia, jäävät nykyisin ilman avustajapalvelua. Kunta voi kieltäytyä avustajan palkkakustannusten maksamisesta, jos vammaisen henkilö ei pysty osoittamaan, että hän tarvitsee avustajaa päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa laissa määrätyllä tavalla. Kuntien erityinen järjestämisvelvollisuus ei koske henkilökohtaista avustajapalvelua.

Nykyisen käytännön mukaan henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustan-

nukset voidaan korvata vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee runsaasti toisen henkilön apua kotona jokapäiväiseen elämään liittyvissä asioissa tai kodin ulkopuolella asioiden hoitamisessa, opiskelussa, harrastuksissa, työssä ja yleensä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Vammaisfoorumi on todennut, että monien vaikeavammaisten kohdalla avustajan tarve ei ole runsas, mutta välttämätön säännöllisenä, toistuvana ja jatkuvana itsenäisen suoriutumisen mahdollistamiseksi. Esimerkiksi näkövammaisen kohdalla säännöllinen apu on välttämätöntä, jotta itsenäinen suoriutuminen jokapäiväisissä toiminnoissa on mahdollista. Ei ole perusteltua rajata henkilökohtaisen avustajan myöntämiskäytäntöjä vain tilanteisiin, joissa avun tarve on runsas, ja rajata useita yhtäläisesti apua tarvitsevia vammaisryhmiä järjestelmän ulkopuolelle. Vammaisten henkilöiden perusoikeuksien, erityisesti yhdenver-

taisuuden ja itsemääräämisoikeuden, toteutuminen edellyttää, että kun vaikeavammaisen henkilön avun tarve on runsasta tai pysyvää ja säännöllistä, oikeus avustajaan on subjektiivinen.

Jos vammaisen henkilön avun tarve on tilapäistä ja satunnaista, järjestämisvelvollisuus säilyy aloitteen mukaan määrärahasidonnaisena. Yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin ei saa kuitenkaan tulkinnalla siirtää henkilöitä, joiden avun tarve tosiasiaa voidaan tyydyttää vain erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvasta järjestelmästä.

Jos vammaisen henkilö ei kykene tai halua toimia työnantajana, kunta tai muu palvelunjärjestäjä voi hoitaa työnantajan tehtävät. Vamman tai sairauden laatu ei tällöin aseta ketään eriarvoiseen asemaan ja johda sen perusteella erilaiseen kohteluun.

Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa kunta vastaa kokonaan henkilökohtaisen avustajajärjestelmän rahoituksesta. Avustajajärjestelmän vuotuisien kustannusten vertailu osoittaa, että esimerkiksi Ruotsissa panostetaan avustajatoimintaan yli kymmenkertainen määrä Suomeen verrattuna. Kunnilla on vakavia vaikeuksia peruspalveluiden järjestämisessä. Henkilön asuinpaikka ei saa olla vaikuttamassa siihen, saako hän tarvitsemansa vammaispalvelulain mukaiset palvelut. Valtion ja kuntien yhteisvastuuta vammaispalvelulain mukaisten palvelu- ja tukitoimien järjestämiskustannuksista tulisi pikaisesti kehittää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3 päivänä huhtikuuta 1987 annetun lain (380/1987) 9 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 momentti laissa 101/1995, sekä

lisätään 9 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

9 §

Taloudelliset tukitoimet

Vammaiselle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta avun tarpeen ollessa tilapäinen ja satunnainen ja muista tämän lain toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista. Vastaavasti korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän tarpeellisen vaatehankinnan ja erityisravinnon hankkimisesta. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisesta tar-

vittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuvat kustannukset korvataan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle kohtuulliset kustannukset henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta avun tarpeen ollessa runsas, säännöllinen, toistuva tai jatkuvaluonteinen sekä asunnon muutostöistä, asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa johdosta tai välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista eikä hän ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa.

Kunnan on tarvittaessa järjestettävä henkilö-
kohtaisen avustajan palkkaukseen liittyvien 20 .
työnantajavelvollisuuksien hoitaminen.

Helsingissä 28 päivänä lokakuuta 2004

Päivi Räsänen /kd
Sari Essayah /kd

Toimi Kankaanniemi /kd
Leena Rauhala /kd